

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K převodu peněžních prostředků z účtu zůstavitele osobou s dispozičním právem

V dnešní době je téměř pravidlem, že mezi majetkem zůstavitele, který je projednáván v rámci pozůstalostního řízení a je zařazen do aktiv pozůstalosti[1], se nachází bankovní účet či více bankovních účtů zůstavitele, ať už se jedná o běžné účty, vkladové účty, spořicí účty, sporožirové účty apod.[2] Stejně jako u jakéhokoliv jiného majetku, i v případě bankovního účtu je povinností soudního komisaře určit jeho obvyklou cenu, přičemž pro ocenění je rozhodný stav v době smrti zůstavitele[3], jak je i opakovaně potvrzováno judikaturou.[4]

V případě bankovního účtu koresponduje jeho obvyklá cena s výší zůstatku peněžních prostředků na účtu v okamžiku smrti majitele účtu.[5] Proto soudní komisař zpravidla již v přípise adresovanému příslušné bance žádá o sdělení zůstatku na daném bankovním účtu k datu úmrtí zůstavitele a tato částka se následně objevuje i v ocenění bankovního účtu. Zároveň s takto vyčísleným zůstatkem banky většinou sdělují i aktuální zůstatek na účtu, tj. zůstatek k datu vyhotovení odpovědi banky.

Častým předmětem dotazů (případně rovnou nesouhlasných námitek) ze strany dědiců bývá právě rozdílná výše zůstatku peněžních prostředků na účtu, vyčíslená bankou k datu úmrtí zůstavitele a k aktuálnímu datu. Aktuální zůstatek na bankovním účtu je totiž zpravidla nižší než vyčíslený k datu úmrtí zůstavitele, a to i významně, což bývá zdrojem obav dědiců, zda nedošlo k nezákonnému vyvedení peněžních prostředků z účtu před ukončením pozůstalostního řízení. V této souvislosti je potřeba v první řadě připomenout, že úmrtím zůstavitele zastaví banka, která vede účet, v den následující po dni, kdy jí byla smrt majitele účtu doložena, pouze ty výplaty hotovosti a převody peněžních prostředků z účtu, o kterých majitel účtu určil, že se v nich po jeho smrti pokračovat nemá.[6] Ve většině případů je proto nižší aktuální zůstatek zapříčiněn pravidelným odesláním plateb, tedy plněním trvalých příkazů k převodu z účtu zadaných zůstavitelem za jeho života, u nichž není jejich provádění na závalu, naopak je často žádoucí.[7]

Snížení zůstatku na bankovním účtu zůstavitele po jeho úmrtí však může být i výsledkem jednání osoby s dispozičním právem k účtu, tj. provedením výběru hotovosti či převodem peněžních prostředků, neboť oprávnění zmocněnce nakládat s bankovním účtem nezaniká smrtí zmocnitele, nevyplývá-li ze zmocnění opak.[8] V případě, že takováto dispozice není podložena relevantním právním důvodem, je dědic oprávněn po osobě s dispozičním právem požadovat vrácení těchto peněžních prostředků jakožto bezdůvodného obohacení.

Poněkud složitější (a v praxi nikoliv tak výjimečnou) situací však bude případ, kdy dojde k tomuto jednání osoby s dispozičním právem (tj. k výběrům či převodům z účtu) již před úmrtím zůstavitele, tedy pokud dědic zjistí (např. po skončení pozůstalostního řízení z výpisu z bankovního účtu, který si u banky vyžádá), že již před úmrtím zůstavitele došlo k nestandardním výběrům z účtu či převodům, provedeným konkrétní osobou s dispozičním právem, a to bez (dědici známého) právního důvodu.

Nejvyšší soud ČR v nedávné době vydal rozsudek sp. zn. 24 Cdo 972/2019 ze dne 25.06.2019, ve kterém se zabýval zejména druhou z výše naznačených situací, tedy převody z bankovního účtu zůstavitele prováděnými osobou s dispozičním právem, a to před úmrtím zůstavitele. Závěry, ke

kterým Nejvyšší soud dospěl, jsou pro dědice přínosné při řešení otázky jejich oprávnění požadovat navrácení neoprávněně odčerpaných peněžních prostředků.

Skutkový základ věci řešené Nejvyšším soudem byl následující: Žalobci bylo jako jedinému dědici potvrzeno nabytí dědictví po zůstaviteli, jeho zemřelém otci, přičemž součástí aktiv byl i sporožirový účet zůstavitele. Z tohoto sporožirového účtu žalovaná, mnoholetá přítelkyně zůstavitele a osoba, která měla zřízeno dispoziční právo k bankovnímu účtu, provedla po datu úmrtí zůstavitele dva výběry finančních prostředků. Žalobce při následné kontrole výpisů z účtu dále zjistil, že žalovaná v krátké době před úmrtím zůstavitele převedla dvěma převody vyšší finanční částku na jiný účet, dle přesvědčení žalobce bez právního důvodu. Takto vyvedené finanční prostředky požadoval žalobce po žalované k úhradě.

Obvodní soud pro Prahu 10 jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že žaloba je důvodná pouze v části týkající se peněžních prostředků vybraných žalovanou po úmrtí zůstavitele, když dle závěru Obvodního soudu úmrtím zůstavitele zaniklo dispoziční oprávnění žalované k účtu zůstavitele a smrtí zůstavitele se vlastníkem prostředků na účtu stal žalobce, což bylo potvrzeno i dědickým usnesením. Při výběru této částky se tedy žalovaná na úkor žalobce bezdůvodně obohatila. V rozsahu částky odpovídající peněžním prostředkům převedeným žalovanou před úmrtím zůstavitele Obvodní soud pro Prahu 10 žalobu zamítl, když dospěl k závěru, že žalovaná prováděla příkazy k úhradě za života zůstavitele jako osoba, která měla dispoziční právo k jeho účtu, a to z pozice jeho družky.

Na základě odvolání žalobce se případem zabýval Městský soud v Praze, který rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o tom, že pokud žalovaná poté, co ke dni smrti zůstavitele do práv a povinností majitele předmětného účtu vstoupil žalobce, vybrala z účtu peněžní prostředky, vznikl jí tím bez právního důvodu na úkor žalobce majetkový prospěch, který je bezdůvodným obohacením a který je povinna žalobci vydat. Odvolací soud shledal jako věcně správné rovněž rozhodnutí soudu prvního stupně o zamítnutí žaloby v části týkající se nároku na zaplacení částky z titulu bezdůvodného obohacení žalované vzniklého převodem peněžních prostředků z účtu zůstavitele před jeho smrtí. Zásadní jsou však důvody, které odvolací soud k tomu závěru vedly: Odvolací soud konstatoval, že „z obsahu usnesení o dědictví vyplývá, že pohledávka zůstavitele za žalovanou z titulu bezdůvodného obohacení vzniklého převodem peněžních prostředků z účtu zůstavitele před jeho smrtí nebyla zahrnuta do aktiv pozůstalosti a v dědictví projednána nebyla“. Na základě toho dospěl k závěru, že „žalobce není k uplatnění této pohledávky věcně aktivně legitimován“. Vycházel přitom z premisy, že „v poměrech stávající právní úpravy účinné od 1.1.2014 není využitelná judikatura, která dovozovala aktivní legitimaci dědice k uplatnění pohledávky, jež nebyla přihlášena a její nabytí nebylo potvrzeno v dědickém řízení, neboť je založena na argumentaci, že pohledávka na dědice přešla již smrtí zůstavitele, resp. vychází z právní úpravy obsažené v ust. § 460 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník ve znění účinném do 31.12.2013, ze které plyne, že dědictví se nabývá smrtí zůstavitele“.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které bylo Nejvyšším soudem shledáno jako přípustné, a to z důvodu vyřešení otázky procesního práva, zda má univerzální dědic práv a povinností zemřelého majitele běžného účtu aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na zaplacení finančních prostředků odčerpaných (bez prokázání právního důvodu) z tohoto účtu za života jeho majitele žalovanou jako osobou s dispozičním právem k účtu, která dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu v uvedených souvislostech vyřešena. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné, přičemž v odůvodnění svého rozhodnutí mimo jiné konstatoval:

Prostředky na běžném účtu vedeném peněžním ústavem na základě smlouvy uzavřené dle § 708 obch. zák. nejsou v majetku majitele účtu ani jiné osoby, jejíž peníze byly případně na účet vloženy či poukázány, nýbrž v majetku banky, zatímco majitel účtu je nadán pohledávkou, jejímž obsahem je mimo jiné právo na výplatu složených finančních prostředků.

Smrtí majitele účtu smlouva o běžném účtu nezaniká. Banka proto např. pokračuje i po smrti majitele běžného účtu v přijímání peněžních prostředků na účet a ve výplatách a platbách z účtu na základě příkazů, které jí dal majitel účtu, příp. osoby jím zmocněné.

Do práv a povinností zemřelého majitele běžného účtu vstupují jeho dědici děděním. Obvyklá cena takového majetku koresponduje s výší zůstatku peněžních prostředků na účtu v okamžiku smrti majitele účtu.

Dědické právo spočívá na principu přechodu práv a povinností ze zůstavitele na dědice ze zákona (ex lege) zásadně okamžikem smrti zůstavitele, není-li nabytí dědického práva odsunuto na splnění podmínky nebo doložení času, nebo nemá-li z jiného důvodu dědictví nabýt následný dědic.

Na základě výše uvedeného pak Nejvyšší soud shrnul, že „i podle nové právní úpravy dědického práva (o.z.) děděním vstupuje dědic zemřelého majitele běžného účtu do jeho práv (i povinností), tedy i do práva na plnění v podobě zaplacení finančních prostředků odčerpaných z účtu za života jeho majitele osobou, které majitel sice udělil plnou moc k nakládání s peněžními prostředky na účtu, avšak která (dosud) neprokázala právní důvod k jejich čerpání.“ (...) „Z pohledu aktivní legitimace dědice (jediného účastníka řízení o pozůstalosti po zemřelém majiteli účtu) k podání žaloby o zaplacení pohledávky zůstavitele vzniklé za jeho života vůči osobě s dispozičním oprávněním k jeho účtu proto není (ani nemůže být) významné - z důvodu vstupu dědice do práv a povinností zemřelého majitele běžného účtu ke dni smrti zůstavitele - zda pohledávka byla v řízení o pozůstalosti jmenovitě zařazena do majetku zůstavitele (jeho aktiv), anebo zda bylo (obecně) stanoveno, že aktiva pozůstalosti tvoří práva a povinnosti zůstavitele jako majitele účtu.“ (...) „Je přitom třeba zdůraznit, že otázka aktivní věcné legitimace žalobce (dědice) v předmětném sporu nezávisí na tom, zda (případná) pohledávka zůstavitele za žalovanou z titulu bezdůvodného obohacení, vzniklého převodem peněžních prostředků z účtu zůstavitele před jeho smrtí bez právního důvodu, byla uplatněna v pozůstalostním řízení (zahrnuta do aktiv dědictví), jak nesprávně dovodil odvolací soud, nýbrž na tom, že rozhodnutím soudu potvrzujícím žalobci nabytí dědictví bylo postaveno najisto, že je jediným dědicem zůstavitele, a tedy že je oprávněn domáhat se práva, o nějž v řízení jde.“ Na základě těchto důvodů Nejvyšší soud uzavřel, že závěr odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce k podání předmětné žaloby není správný.

S výše uvedenými závěry Nejvyššího soudu se lze plně ztotožnit. Právní názor odvolacího soudu o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobce - jediného dědice zůstavitele by přinutil tohoto dědice nejprve žádat pozůstalostní soud o dodatečné projednání nově objeveného majetku v pozůstalostním řízení (pohledávky za žalovanou z titulu bezdůvodného obohacení) a až po skončení dodatečného řízení by byl oprávněn předmětnou pohledávku vymáhat, což se jeví jako přepjatý formalismus. Otázkou však zůstává, jak by Nejvyšší soud řešil (v praxi častější) situaci, kdy by nebyl jediný (univerzální dědic), ale více dědiců, přičemž pouze jednomu z nich by dle rozdělení pozůstalosti připadl do vlastnictví předmětný bankovní účet (práva a povinnosti zůstavitele jako majitele bankovního účtu). Vzhledem ke skutečnosti, že Nejvyšší soud v odůvodnění svého rozhodnutí zdůrazňuje postavení žalobce jako jediného (univerzálního) dědice zemřelého majitele běžného účtu, lze mít za to, že v případě plurality dědiců by žalobcem nadaným aktivní věcnou legitimací nemohl být pouze sám dědic, kterému bankovní účet připadl, ale všichni dědicové (jímž bylo rozhodnutím soudu potvrzeno nabytí dědictví) společně. Dědicům lze v každém případě doporučit, aby v případě podezření na provedení výběru z účtu zůstavitele před jeho úmrtím (bez právního důvodu) osobou disponující zmocněním tuto skutečnost řešili již v pozůstalostním řízení a případně příslušnou pohledávku za touto osobou požadovali zařadit do aktiv pozůstalosti, a to z důvodu předejití případným problémům s prokazováním aktivní věcné legitimace v řízení o žalobě na vydání bezdůvodného obohacení.

Mgr. Martin Fajt

[1] Aktiva pozůstalosti tvoří majetek zůstavitele, který vlastnil v den své smrti, jakož i pohledávky a majetková práva, která sice vznikla teprve po jeho smrti, avšak mají původ v právních skutečnostech, jež nastaly za jeho života, a která by mu bez dalšího patřila, kdyby nezemřel, a právo na vypořádání společného jmění, které bylo zrušeno, zaniklo nebo bylo zúženo ještě za života zůstavitele a dosud nebylo vypořádáno, viz ustanovení § 171 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních

[2] Informace o těchto účtech soudní komisař zjišťuje dotazem k relevantním bankám, zpravidla na základě informace od účastníků pozůstalostního řízení

[3] Ustanovení § 181 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních,

[4] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 4079/2015 ze dne 25. 7. 2016

[5] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. 21 Cdo 1219/2006 ze dne 18.10.2007

[6] Ustanovení § 2666 občanského zákoníku

[7] Například pravidelné měsíční splátky úvěru, nájemného, záloh na elektřinu, plyn apod.

[8] Ustanovení § 2664 občanského zákoníku

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)